

GOD DYREVELFERD FOR GRIS

INNHold

TILGANG PÅ FÔR OG VANN	4
OPPSTALLING OG DYRETETTHET	5
STRØ, ROTE- OG AKTIVITETSMATERIALE	6
HALEBITING	7
BEHANDLING AV SJUKE OG SKADDE DYR	8
FJØSLOGG	10
SPRÅKNØKKELE TIL FJØSLOGG	11

ANIMALIA AS

Lørenveien 38, Pb 396 Økern, 0513 Oslo

Tlf.: 23 05 98 00

E-post: animalia@animalia.no

Tekst: Helsetjenesten for svin

Forsidebilde: Audun Flåtten

Trykk og grafisk design: Konsis 198784

Dato: November 2019

animalia.no

GOD DYREVELFERD FOR GRISEN

God dyrevelferd er viktig for dyra, for bøndene og forbrukerne. Derfor har svinenæringen etablert et dyrevelferdsprogram for å sikre god dyrevelferd for alle norske griser. God dyrevelferd belønnes økonomisk.

Dyrevelferdsprogrammet for svin består av:

- Tettere samarbeid med veterinær, ved regelmessige veterinærbesøk
- Registreringer og bedre dokumentasjon av dyrevelferden
- Bedre økonomi med god dyrevelferd

Veterinæren skal være rådgiver og i samarbeid med deg som produsent lage tiltaksplaner for å sikre god dyrevelferd i din besetning. Antall veterinærbesøk per år avhenger av hvor mange slaktegriser du leverer.

Antall årlig leverte		Minimum antall veterinære rådgivingsbesøk dokumentert i Helsegris
Smågris	Slaktegris	
0-200	<750	1
>200	751-1500	2
	>1500	3

Alle svineprodusenter kan registrere seg og bruke Helsegris i dag. Besetninger som ikke har godkjent dyrevelferdsstatus får trekk på slakteoppgjøret eller smågrissalget.

I dette heftet finner du korte veiledninger om utvalgte områder som har stor betydning for dyrevelferden. I tillegg finner du et eksempel på fjøslogg og oversettelser av nøkkelbegreper. Informasjonen er også tilgjengelig i et format som kan henges opp i fjøset. Du kan i tillegg få materialet ved å kontakte ditt slakteri eller laste det ned fra animalia.no.

Vi håper dette kan være til hjelp i arbeidet for glade griser.

Dyrevelferdsprogrammet er utarbeidet av en gruppe bestående av Helsetjenesten for svin (Animalia), Norsvin og representanter fra slakteriene (Nortura og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund).

TILGANG PÅ FÔR OG VANN

Alle griser skal ha nok fôr og rent og friskt vann hver dag.
Det skal være nok fôrings- og drikkeplasser i alle bingene.

HVA SKAL DU GJØRE?

- Sørg for at alle grisene har plass til å spise samtidig ved trofôring
- Sjekk at fôringsanlegg fungerer som det skal, og sjekk rørene i fôringsanlegget for fôrrester som kan klumpe seg eller mugne
- Rengjør fôrtroer og kraftfôrautomater daglig
- Sjekk drikkenipler og drikkekar hver dag, og gjør rent når det er nødvendig
- Husk å tømme rørene for vann som kan ha stått lenge før innsett av slaktegris, og sjekk at høyden på vanniplene passer til smågrisene

HVORDAN VIL GRISEN HA DET?

- Grisene er flokkdyr som liker å gjøre ting samtidig
- Grisene liker å ha rent matfat
- Grisene liker rent vann

Vannmengden i drikkeniplene kontrolleres ved å sette en klype på en nippel for å la den renne, samtidig som man tapper vann i et målebeger i 15 sekunder fra en annen nippel. Det bør være mer enn 0,5 l i målebegeret for slaktegris.

HVORFOR ER TILGANG PÅ NOK ETE- OG DRIKKEPLASSER VIKTIG?

- ✓ Bedre dyrevelferd
- ✓ For å unngå frustrasjon og stress hos grisen
- ✓ For å unngå halebiting
- ✓ For å ha sunn vekst og helse

OPPSTALLING OG DYRETETTHET

Grisen påvirkes av forholdene i grisehuset og bingen – hvordan miljøet er og hvor mange dyr som står sammen.

HVA SKAL DU GJØRE?

Se på grisene:

- Hvordan ligger grisene?
- Hvordan bruker grisene liggeareal og gjødselareal?
- Er bingen ren og tørr?
- Er det tegn på halebiting?
- Sjekk temperaturen i rommet og på liggeplassen
- Sjekk luftfuktighet, trekk og lys

- Grisen skal ligge på sida og på fast underlag
- Luftfuktigheten i grisehuset skal være mellom 50 og 80 prosent
- Unngå kaldluftnedslag i liggearealet
- Nok lys er en trivselsfaktor

HVORDAN VIL GRISEN HA DET?

- Ved nytt innsett skal avdelingen være varm og tørr
- Grisene ønsker konstant temperatur gjennom hele døgnet
- Ren og tørr luft
- Godt med strø og rotmateriale
- Plass på liggearealet til at alle kan ligge samtidig
- Plass til at alle kan spise samtidig
- Grisene vil leve i stabile grupper på samme sted
- Grisene vil ha en døgnrytme

- Sørg for lang nok opptørking etter vask. Sjekk ved å legge plast på gulvet i 30 minutter. Er det kondens på plasten, er det ikke tørt nok.
- De første dagene etter innsett i slaktegrisavdelingen skal det være 22-24 °C på liggearealet.

HVORFOR ER GOD OPPSTALLING VIKTIG FOR GRISEN?

- ✓ Bedre dyrevelferd
- ✓ Det øker grisens motstandskraft mot sykdom
- ✓ Luftkvaliteten påvirkes av dyretettheten
- ✓ Lavere dyretetthet senker risikoen for sykdom
- ✓ Minsker uro og stress
- ✓ Forebygger halebiting
- ✓ Kan bidra til bedre tilvekst

STRØ, ROTE- OG AKTIVITETSMATERIALE

Grisen er et renslig dyr som liker en tørr og komfortabel liggeplass. Den er også nysgjerrig og liker å rote, tygge, og undersøke omgivelsene rundt seg.

HVA SKAL DU GJØRE?

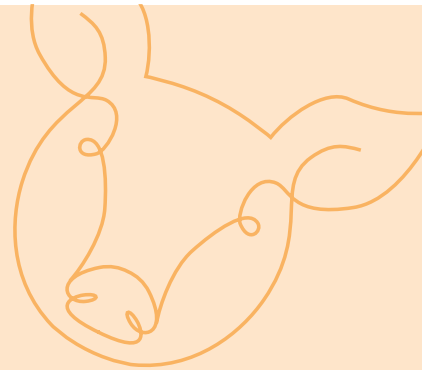
- Følg med på grisene
- Sørg for at de til enhver tid har tilgang på materiale de kan undersøke, rote i og sysselsette seg med
- Pass på at grisene er interessert i de materialene de har fått, og bytt materiale dersom de ikke viser interesse

TEGN PÅ AT DET ER FOR LITE ROTE- OG AKTIVITETSMATERIALE

- Stress og uro i bingen
- Grisene biter i innredning eller på andre griser
- Økt forekomst av halebiting og flankesuging

HVORFOR ER STRØ, ROTE- OG AKTIVITETSMATERIALE VIKTIG?

- ✓ Bedre dyrevelferd
- ✓ Rote- og aktivitetsmateriale er viktig for å imøtekomme grisens naturlige behov for å rote og undersøke omgivelsene
- ✓ Mangel på rote- og aktivitetsmateriale kan føre til stress og aggresjon og til at grisen retter sin naturlige adferd mot inventar og mot andre griser i bingen i form av f.eks. halebiting

STRØ

Hvorfor: Holde miljøet i bingen trivelig og grisene rene og tørre.

Hva: Sagspon, sagflis, halm, rapsstrø

ROTEMATERIALE

Hvorfor: Tilfredsstillte grisens behov for å søke og grave.

Hva: Halm, torv, silo, roesnitter, aviser, jord (for utegris)

AKTIVITETSMATERIALE

Hvorfor: Stimulere og aktivisere grisene i tillegg til å tilfredsstillte behovet for å ødelegge ting.

Hva: treverk, naturtau, papp, striesekker

Flere av materialene kan tilfredsstillte kravene til både rote- og aktivitetsmateriale.

HALEBITING

Halebiting er et velferdsproblem både for grisen som blir bitt og for grisen som biter.

HVA SKAL DU GJØRE?

- Sørg for at grisene ikke kjeder seg, og gi nok sysselsetting og rotemateriale
- Sjekk at det er nok fôr og plass ved fôrtroa
- Sjekk vanntilførselen
- Sjekk at det er nok liggeplasser og strø
- Undersøk om det er trekk eller dårlig ventilasjon
- Unngå store temperatursvingninger
- Unngå vedvarende støy
- Unngå flytting og blanding av gris i størst mulig grad

TEGN PÅ AT HALEBITING KAN OPPSTÅ:

- Færre besøk ved fôringsautomaten (uker før utbrudd)
- Økt aktivitet og rastløshet (dager til uker før utbrudd)
- Økt biting på gjenstander i bingen, ører og haler (dager til uker før utbrudd)
- Halebiting på enkeltgris og logring med halen (like før utbrudd)
- Grisene trekker ned halene og prøver å gjemme dem (like før utbrudd)

HVA SKAL DU GJØRE HVIS HALEBITING OPPSTÅR?

- Griser som biter må flyttes bort
- Ta bort enkeltgris som er bitt
- Små sår kan avheles med lokal sårbehandling, mens større halesår skal behandles av dyrlege
- Bruk fjøsloggen for å holde oversikt

Har du gjentatte problemer med halebiting, ta kontakt med Helsetjenesten for svin ved ditt slakteri.

HVORFOR ER DET VIKTIG Å GJØRE NOE MED HALEBITING?

- ✓ Bedre dyrevelferd
- ✓ Halesår kan føre til at bakterier spres i kroppen – noe som kan gi bl.a. leddbetennelser og verkebyller
- ✓ Halesår koster i form av behandling, ekstra plass til sjuke dyr, nedsatt tilvekst og kassasjoner på slakteriet

BEHANDLING AV SJUKE OG SKADDE DYR

Sjuke og skadde dyr skal vurderes og behandles så raskt som mulig.

HVA SKAL DU GJØRE?

- Bruk tid til å se på grisene, og ha gode rutiner for å oppdage sjukdom og skader tidlig
- Ta gjerne egne runder for å observere skader og sjukdom til forskjellig tid på dagen

Ta en ekstra sjekk når du ser:

- Uro blant grisene
- Griser som ikke reiser seg eller er uoppmerksomme
- Griser som ikke går til troa ved fôring
- Tynne griser
- Griser som ikke trår skikkelig på alle beina
- Sår eller friskt blod på grisene

HVA ER VIKTIG VED HÅNDTERING AV SJUKE OG SKADDE DYR?

- at du har tilstrekkelig antall sjukebinge og at disse fungerer
- at du kontakter dyrlege
- at grisen får riktig behandling
- å avlive gris riktig og i tide
- å vurdere forebyggende tiltak for de andre grisene
- å bruke fjøsloggen for å holde oversikt

Grisene må avlives hvis de f.eks:

- har beinbrudd
- har alvorlige leddbetennelser og haltheter som ikke blir bedre
- ikke kan reise seg

Ta kontakt med ditt slakteri for avlivingskurs.

HVORFOR BEHANDLE SKADDE OG SJUKE GRISER RIKTIG?

- ✓ Bedre dyrevelferd
- ✓ Mulighet for å forebygge framfor å behandle
- ✓ Mindre bruk av medisiner
- ✓ Bedre økonomi

FJØSLOGG

- Produsenten skal løpende føre loggbok med hendelser som angår grisenes helse og velferd.
- Innhold i fjøsloggen koordineres med Mattilsynets krav til dokumentasjon.
- Her følger et eksempel på fjøslogg med oversettelse av nøkkelbegreper til ulike språk. Det viktigste er at den blir brukt.
- Du kan få flere fjøslogger ved å henvende deg til slakteriet.

FORKLARINGER/TRANSLATIONS

Code	Norsk	English	Deutsch	Litauisk (Lietuviškai)	Russisk (русский)	Polski
251	Luftveislidelse	Respiratory disorder	Atemwegsinfektion	Kvėravimo takų liga	Болезнь дыхательных путей	Choroby dróg oddechowych
265	Mage-/tarmsjukdom	Digestive disorder	Magen-/Darmkrankheit	Pilvo (žarnyno) liga	Болезнь желудка / кишечника	Choroby żołądka i jelit
363	Leddsjukdom	Joint disease	Gelenkserkrankung	Sąnarių liga	Болезнь суставов	Choroby stawów
282	Klauvidelse	Claw disorder	Klauenerkrankung	Galūnių liga	Болезнь копытца	Choroby kopyt
383	Halebiting	Tail biting	Schanzbeißen	Uodegos kramtymas	Обгрызание хвоста	Gryzienie ogona
383	Flankesuging	Flank biting	Flankenbeißen	Šono žindimas	Обгрызание боков	Ssanie boków
380	Byll	Abscess	Abszess	Pūlinys, votis	Нарыв	Czyraki
999	Annet	Others	Sonstiges	Kita	Другое	Inne
	Avlivet	Euthanized	Eingeschláfert	Paskerstas (-a)	Умерщвление	Ubita
	Død	Dead	Tod	Padvėses (-usi)	Смерть	Padła
SB	Sjukesbenge	Sick pen	Absonderungsbucht	Ligotų gyvūnų gardas	Бокс для больных животных	Kojec dla chorych / separatka
B	Binge	Pen	Laufstall	Gardas	Бокс	Kojec
	Avdeling	Section	Abteilung	Skyrius	Отделение	Sektor

Animalia AS
Lørenveien 38
Postboks 396 Økern
0513 Oslo
Telefon: 23 05 98 00
E-post: animalia@animalia.no
animalia.no